

Item in *Tuenawluzzn* hat igleicher wol VIII tagwerch oder vier / wissmad Es sey I lechn oder ein virtail ainer abzuil alz der ander.

Item vnder dem *weingart* pirig do ist ee gewessen ain waid /daz habent Sy *vnder sich getaitt* czü wainarn czü wissmad, alzo daz yedm wol puert (= gebührt) II tagwerich.

Eredetiye Pozsony város levéltárában az osztrák heiligenkreutzi convent *vajnorí* birtokkönyvében XLIII—XLV. lapon alinea 4—7, illetve 3.

Közli: *Dr. Kováts Ferencz.*

A KASSAI CSISZÁROK ÁRSZABÁSAI.¹⁾

I.

Böcsületes nemes uram, bíró uram, böcsületes nemes tanácsbeli uraink! Megértettük az uraságtok akaratját és kívánságát, hogy *ki-ki az maguk mesterségéről limitátiót csináljon, hogy mint veszik és miben készül fel* kinek-kinek az ő mesterségekhez illendő *szerszámok*.

Mi az *csiszári mesterséghez* illendő szerszámokat, lehetetlen, hogy mindent, azmi hozzá illendő, voltaképpen megír hassuk, mert sokféle módon és formán csináltatják; némelyeket, *ezüstösöket* sokféleképpen, azki hogy kívánja, némely *munkásabb, bársonnyal* és egynehányféle *czápával*; ²⁾ az *czápa* is egyik az másiktól különböz, jobb és drágább, az munkája némelynek kétannyi, azmely lehetetlen, hogy magunk is megtudhassuk, hanem csak akkor, azki mint kívánja és csináltatja, mi is ugy *alkuszunk* vélek, azmit megérdemlünk.

Azmi az *vasmívet* illeti, arról alkalmasan írhatunk, de még azt sem tudhatjuk illendőképben, miben készüljön fel egy *szablya*: vasával, hozzá illendő szerszámával együtt, mert sok szerszámából áll, ugymint: *szablyavas, kereszt, plé, bőr, deszka, enyü, faggyü, ólom, kovács-szén,*

¹⁾ Gazdaságtörténeti irodalmunkban, mindig nagy becsé volt: a megyei vagy városi árszabásoknak, és méltán, mert ezek, az illető kor ár- és értéktörténetének legbecsesebb kútfői. Azt azonban idáig nem vették észre, hogy ezeknek alapját viszont, az egyes iparos-czéhek külön-külön árszabásai képezik. A dolog t. i. úgy történt, hogy minden árszabás megállapítása előtt, az illető törvényhatóság felszólította az összes czéheket, hogy általuk készített iparczikkek áráról véleményt adjanak; a törvényhatóság azután ezen czéhvélemények s árszabások alapján állapította meg kötelezőleg az egyes iparczikkeknek arra az időre érvényes árait. Látnivaló tehát, hogy ezek a czéh-árszabások még a törvényhatósági árszabásoknál is becsesebb kútfők, de nemcsak azért, mert alapvetők, hanem mert az egyes czéhek által javasolt árak, mindig az illető iparczikk előállításának körülményeivel (nyersanyag beszerzése, munkabérrel) lévén megokolva, egyúttal a régi magyar ipari technikával is megismertetnek.

Ezeknek fontosságától áthatva, buzgó munkatársunkat, Kassa sz. kir. város nagyérdemű főlevéltárnokát: Kemény Lajos urat kértem föl, hogy az őrizetére bízott gazdag levéltár magyar nyelvű czéh-árszabásait, a Szemle számára kikeresni és lemásolni sziveskedjék. Kemény főlevéltárnok úr mintegy 20 darab válogatott czéh-árszabást bocsátott rendelkezésünkre, melyeknek közlését ezennel megkezdjük.

²⁾ Czápa = Leder, das auf Fischotterart zugerichtet wird.

háromféle szög, kétféle czérna, karika, csompor, faolaj, réz. Ezeket mind pénzen kell vennünk és ezeknek némely részei, azmi tartományunkban nem is találatnak, hanem más országból hozzák ide és kénytelen drágán is el kell vennünk.

Azki pedig csak közönséges csetneki vas, egyet kell vennünk per d. 40, és azki jobb, az ára is több. Egy kötésben, azmint szoktuk szám-lálni, vagyon: 25 szablyavas, kötését vesszük fl. 10. Ha immár, egy szablyavasat megcsinálunk, az vasa d. 40, egy kereszt d. 10, két plé megyen egy szablyára d. 20, bőr legolcsóbban egyre d. 25; deszka, enyű, faggyú, olom, czérna, karika, szegek, csompor, faolaj, kovács-szén, réz minden szablyához szükségesek. Azmi csak egyhez illendő, meg-tészen d. 10 egy sommában. Drága pénzen kell vennünk ezeknek némely részeit; az munkája még ezeken kívül.

Ha egy szablyát megcsinálunk hármás kötővasra, azt eladjuk fl. 1, d. 25, néha-néha pedig feljebb. Nyolcz kötővasra, tizenkét kötővasra, többre is csináltatják, boglár-ra is, azki mint kívánja, sok munkával is megyen végehez, az munkájához illendőképpen adjuk el és azki mint kívánja csináltatni, azokkal illendőképpen alkuszunk, mert magunknak is, munkája nélkül: 1 forintban csak az szerszáma vagyon, néha többen is.

Annak felette pallos-vas, hegyestör-vasak, négyszögü török hegyestör és sáséli hegyestör-vasak, ezek az szablyavasaknál sokkal drágábbak, munkája is némelynek munkásabb, azki mint csináltatja, ahhoz képest alkuszunk.

Az szablyavas és hegyestör tisztításakat azmi illeti, azok is sok-félék: dömöczki, török fringia, tórországi, nemes ujheli, ujsinai (?) és több országokban csinált vasak és csetneki. Ezek közül némelyek olyak, csak az tisztításától is egytől megérdemlünk: d. 50, némelytől: d. 36, némelytől: d. 25, némelytől többet, némelytől kevesebbet, azki mit érdemel, akkor látjuk meg, mikor kezében adják.

Az legény- és inas-tartás miben álljon, azt uraságtok ítéletire hadjuk, mert az ő béreknek meg kell lenni ételekkel egyetemben.

Annak felette Csetnekre is sokszor által kell mennünk, nagy fáradság és költségünkkel, szablyavas és több szerszámokért, néha negyed napig is kell ott várakoznunk, hogy nem találunk mindjárást, mert csak néha-néha hoznak ide Kasára.

Csak ezekből is megértheti uraságtok az csiszári mesterségnek mivoltát, az melyet mi az uraságtok bölcs ítéletire hagyunk.

Mi csiszárok kívánunk az élő istentől minden lelki és testi áldá-sokat uraságtoknak mind fejenként nagy boldogul megadatni.

II.

Böcsületes nemes tanácsbeli uraink!

Megértettük az uraságtok kívánságát, hogy uraságtok csak azt kívánja, miben áll egy csetneki szablya, és miben készül fel magunknak és mint adjuk el akár pallos, akár hegyestör legyen. Az köz szablyavas-nak azkit szoktuunk mondani, ennek előtte egyet-egyet 20—20 pénzen vettünk, de mostan illetén köz vasat egyet-egyet 32—32 pénzen

veszünk; egy *pallos vasat*, csetnekit: 40 pénzen. Az *hegyestőr-vasak* kétfélék: *sásélük* és *négyélük*; az *sásélüt*, csetnekit: 40 pénzen egyét, az *négyélüt* pedig, csetneki és *iglai*, ez illeténeket: 75 pénzen. Az *fringia* és egyéb *jó vasakról* mostan nem is emlékezünk, minthogy sokfélék és drágák és *ritkán* jön kezünkhöz, uraságtok megérthette az *más* irásunkból.

Egy *köz szablyavas*, azmelyet 32 pénzen veszünk, minden szerzőmával egyetemben, az készpénzünkben áll munkája nélkül, felkészül: 135 pénzbe, megszámláltuk jó lelkiismeret szerint; ha ezt megcsináljuk, munkájával egyetemben eladjuk: 2. forinton legfeljebb, néha 175¹⁾ pénzen is.

Azmely csetneki vasat pedig: 40 pénzen veszünk, ezt munkásbhan csináljuk *lapos keresztre*, ennek keresztét: 20 pénzen vesszük, több *plé* is megyen reá, ez felkészül magunknak munkánk nélkül, kész pénzünkbe, szerszámával egyetemben: másfél forintba; ez illetént ha megcsináljuk *munkásan* és *mulatsággal*, eladjuk harmadfél²⁾ forinton, néha alább is.

Egy *sásélü hegyestört*, csetneki ugyanilyenképpen adunk el, mint egy jó csetneki szablyát.

Az *pallost* is ugyan áron fl. 2 d. 20³⁾ adjuk, minthogy egyaránt vettük és egyaránt készülnek.

Az *négyeszegü hegyestőr* pedig, mivelhogy drágább: 75 pénzen vesszük, több szerszám is megyen reá, magunknak, vasával, szerszámával felkészül: 2 forintba munkája nélkül és illetént ha megcsináljuk, eladjuk 3⁴⁾ forinton, néha alább is; illeténeket pedig *egy héten kettőt alig csinálunk meg*, minthogy munkás.

Azmi az *szablyavas*, *pallos vas* és *hegyestőr tisztítását* illeti, az csetneki szablya vasat megtisztítjuk 28 pénzért.⁵⁾ Az *fringia-vasak* sokfélék és egyik az másíknál munkásabb és illeténeket 40 pénzért,⁶⁾ az *dömöczki szaplan* (szablyák?) és *tótországi vasak* annál is munkásabb és illeténeket 50—50 pénzért⁷⁾ és kitől mit érdemlünk. Némely *dömöczki* igen szép *aranyas* és az vasában is *drágakövek* vannak, illeténeket: 1 forintért is tisztítunk.

Az mívünkhöz való mívelni való szerszámok felette *drágák*, két avagy három áron kell szerzenünk, mint *ennekelötte*.

Egy *hüvely* csinálástól maga az csiszár czápájával: fl. 3.⁸⁾ Ha pedig az ember adja az czápát fl. 1. Ezüst alá valót d. 75.

Correcta.

Eredetije a XVII. század első feléből, K a s s a sz. kir. város levéltárából.

Közli: *Kemény Lajos*.

1) 75 áthuzva, más kézzel 50 d., amely bizonyosan már a városi tanács által megállapított árat jelenti.

2) Áthuzva, más kézzel fl. 2, d. 20.

3) Az árak más kézzel.

4) Áthuzva, helyette fl. 2 d. 25.

5) Áthuzva, felette d. 20.

6) Áthuzva, felette d. 32.

7) Áthuzva, felette d. 32.

8) Ettől kezdve más kézzel.